

10. NIE TAKI CUKIER SŁODKI. DWA PAŃSTWA, JEDEN PRODUKT

AUTORKA: HALINA PAWŁOWSKA

Cukier to bardzo ważny produkt zarówno w codziennej konsumpcji, jak i różnych gałęziach przemysłu, a jego konsumpcja i produkcja wciąż rośnie. Produkuje się go w różnych regionach świata, a wśród producentów znajdują się m.in. Polska i Brazylia. Celem ćwiczenia jest pokazanie wymiaru ekonomicznego i społecznego koncentracji wytwarzania jednego produktu.

10. NIE TAKI CUKIER SŁODKI. DWA PAŃSTWA, JEDEN PRODUKT

Zagadnienia:

- ▶ Konsumpcja i produkcja
- ▶ Żywność i rolnictwo

Czas trwania:

- ▶ 25 minut

Cele ćwiczenia:

- ▶ Dowiesz się, jaki wpływ ma rolnictwo przemysłowe na sytuację ekonomiczną i społeczną w różnych regionach świata.
- ▶ Wskażesz pozytywne i negatywne zjawiska wynikające z koncentracji produkcji.

Związek z podstawą programową:

- ▶ VI, 23.3, 23.1, 25.4

Środki dydaktyczne i materiały:

- ▶ Załączniki

PRZEBIEG ĆWICZENIA:

1. Zapytaj uczniów i uczennice, jakie produkty otrzymuje się z trzciny cukrowej i buraka cukrowego oraz w jakich krajach uprawia się te rośliny. Odpowiedzi zapisuj na tablicy, dokonując podziału na informacje dotyczące każdej z roślin. Możesz skorzystać z informacji pomocniczej (załącznik nr 1).

Produkty otrzymywane z trzciny cukrowej: cukier spożywczy (powstaje z niego ponad połowa światowej produkcji cukru), surowiec do produkcji rumu, etanol – alkohol, w Brazylii wykorzystywany częściowo jako agropaliwo do samochodów. Najwięksi producenci: Brazylia, Indie, Chiny i Tajlandia.

Produkty otrzymywane z buraka cukrowego: cukier spożywczy, pasza dla bydła (liście, wysłodki i melasa); z melasy otrzymuje się również wiele produktów chemicznych, m.in. glicerynę i kwas cytrynowy; agropaliwa – etanol. Najwięksi producenci: Rosja, Francja, Stany Zjednoczone Ameryki i Niemcy.

2. Podziel klasę na zespoły tak, aby w każdej grupie były po 4 osoby i rozdaj im materiały – pocięty na 4 części tekst (załącznik nr 1) oraz rozsypankę (załącznik nr 2). Wyjaśnij, że na rynku światowym panuje rywalizacja między producentami cukru buraczanego i trzcinowego, co prowadzi do kumulacji plantacji i produkcji cukru buraczanego, aby utrzymać jej opłacalność. Młodzież ma za zadanie przeczytać swoje krótkie fragmenty tekstu i wspólnie ustalić, jakie są konsekwencje globalizacji rynku, odwołując się do przykładu produkcji cukru w Polsce i Brazylii. W tym celu mają ułożyć rozsypankę w trzech kolumnach – w pierwszej kolumnie umieszczają procesy dotyczące Polski, w drugiej – procesy dotyczące Brazylii, a w trzeciej – wspólne. Na wykonanie zadania mają 10 minut.

3. Poproś zespoły o prezentację wyników pracy.

4. Zainicjuj krótką dyskusję na temat globalnych współzależności na podstawie wyników pracy uczniów i uczennic – jakie są pozytywne i negatywne konsekwencje globalizacji w sferze gospodarczej dla mieszkańców i mieszkank globalnej Północy i globalnego Południa?

Źródła:

- http://www.fapa.org.pl/gfx/fammu/raporty/sygnalny_cukier.pdf
- Arkadiusz Artyszak, „Zmiany w produkcji cukru w Polsce na tle Unii Europejskiej w pierwszej dekadzie XXI wieku”:
- [http://www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/PRS_2013_T13\(28\)_z1.pdf](http://www.wne.sggw.pl/czasopisma/pdf/PRS_2013_T13(28)_z1.pdf)
- <http://projectsyndicate.natemat.pl/81813,gorzki-smak-cukru>

Załączniki:

- Załącznik nr 1 – *Materiał pomocniczy: Nie taki cukier słodki*
- Załącznik nr 2 – *Karta pracy z rozsypanką: Globalizacja a rynek cukru w Polsce i Brazylii*

NIE TAKI CUKIER SŁODKI

Podzielcie się fragmentami tekstu do przeczytania i wspólnie ustalcie, jakie są konsekwencje globalizacji rynku, odwołując się do przykładu produkcji cukru w Polsce i Brazylii. W tym celu ułóżcie rozsypankę (załącznik nr 2) w trzech kolumnach: w pierwszej kolumnie umieście procesy dotyczące Polski, w drugiej – procesy dotyczące Brazylii, a w trzeciej – wspólne.

Na początku lat 90. XX wieku udział cukru z buraków stanowił ponad 1/3 produkcji cukru w skali światowej, a obecnie wynosi ok. 1/4. W Polsce działało wówczas 78 cukrowni. Od 2001 roku rozpoczął się proces zamykania małych cukrowni, a produkcja przeniosła się do dużych koncernów. Ta sytuacja w Polsce związana była m.in. z wejściem zagranicznego kapitału do Polski (inwestycje zagraniczne), jak również z wejściem Polski do Unii Europejskiej i dostosowaniem się do unijnych dyrektyw. Rezultatem tego procesu było wyłączenie z produkcji 60 cukrowni w latach 2001-2009.

Obecnie w Polsce działa 18 dużych cukrowni. W wyniku ograniczenia produkcji cukru nastąpiło zmniejszenie powierzchni upraw buraków cukrowych oraz koncentracja produkcji w dużych gospodarstwach rolnych. Restrukturyzacja (przebudowa) przemysłu cukrowniczego przyczyniła się do likwidacji wielu obszarów plantacyjnych i spadku dochodów drobnych rolników, którzy najczęściej są zmuszeni do rezygnacji z dotychczasowej produkcji. Opustoszałe budynki po cukrowniach niszczej, a byli pracownicy i pracownice często mają kłopoty ze znalezieniem pracy.

Producenci buraka cukrowego obawiają się intensywnie rozwijających się plantacji trzciny cukrowej na świecie – w ciągu ostatniej dekady zbiory tej rośliny wzrosły o prawie 13% w skali globu, szczególnie w Ameryce Południowej, skąd pochodzi największy jej producent, czyli Brazylia (pozostali to: Indie, Chiny i Tajlandia), która jest także największym eksporterem tego surowca, skupiając niemal połowę eksportu światowego. Od brazylijskich zbiorów zależy cena tego surowca na giełdach światowych.

Rywalizacja o rynki zbytu również w Brazylii prowadzi do kumulacji upraw trzciny cukrowej i produkcji cukru, którymi zarządzają wielcy właściciele, a drobni rolnicy coraz częściej pracują w dużych gospodarstwach. Produkcja cukru w Brazylii przyciąga inwestorów z różnych stron świata, co prowadzi do umacniania się tego kraju na rynkach światowych. Tę pozytywną wizję rozwoju zakłóca jednak problem niszczenia środowiska naturalnego – zabieranie gruntów pod uprawę trzciny cukrowej przyczynia się bowiem do wylesiania Amazonii. Innym negatywnym skutkiem jest skupienie gruntów w rękach wielkich plantatorów, którzy czerpią największe zyski dzięki popytowi na cukier trzcinowy.

GLOBALIZACJA A RYNEK CUKRU W POLSCE I BRAZYLII

POLSKA	WSPÓLNE	BRAZYLIA
Spadek produkcji cukru.	Pogorszenie sytuacji ekonomicznej drobnych rolników.	Wzrost efektywności produkcji poprzez obniżenie jej kosztów.
Niszczenie mienia dawnych cukrowni.	Powstawanie dużych koncernów cukrowniczych.	Zwiększenie uprawy trzciny cukrowej.
Zmniejszenie uprawy buraka cukrowego.	Skupienie produkcji w dużych gospodarstwach.	Niszczenie środowiska naturalnego.
Dostosowanie do unijnych wymagań.		Zwiększenie zużycia pestycydów.
Likwidacja małych, lokalnych cukrowni.		Wzrost produkcji cukru.
Restrukturyzacja przemysłu cukrowniczego.		Inwestycje koncernów cukrowniczych w Brazylii.
Utrata pracy przez pracowników małych cukrowni.		Zmniejszanie powierzchni lasów w Amazonii.
		Napływ inwestorów zagranicznych.